

Дар і покликання екуменізму

ЗДІСЛАВ ШІМАНЬДА

30 СІЧНЯ 2026

Грецьке слово «**οικουμενικὸς**» означає заселений, освоєний світ. Отже, у розмовах про екуменізм у найфундаментальнішому сенсі йдеться про переконання, що ми, нехай і різні, живемо в одному й тому самому світі. Християни інших конфесій — це не люди з іншої планети.

Фото: Soulseeker

В історії християнства завжди були люди, готові доброзичливо сприймати вірних Христових з інших конфесій. Однак у XX столітті відбувся безпрецедентний поступ у стосунках між розділеними християнами. Ініціативи різних конфесій, нехай спочатку і скромні, поступово привели до кращого порозуміння, до переконання, що ми маємо більше спільного, ніж відмінного, до відмови від прозелітизму і, зрештою, до створення Всесвітньої Ради Церков.

Після довгих століть, коли навіть молитву з іншими християнами вважали неприпустимою, ці зміни викликали зрозумілий ентузіазм. Однак згодом настали стагнація і розчарування. Віра в те, що до відновлення єдності християнського світу лишилося вже зовсім недовго, виявилася ілюзією. Екуменічний рух триває, Церкви підписують усе нові (справді важливі!) документи, наголошуючи, що нашим взаєминам уже не заважають речі, які роз'єднували нас у минулому. Та в повсякденному житті розділених християн змінюється небагато.

У зв'язку з цим виникає нагальне запитання: чому так діється? Чому християни, які читають у Євангелії молитву Ісуса про те, «щоб усі були одно, як ти, Отче, в мені, а я в тобі, щоб і вони були в нас об'єднані» (Йн 17, 21), не здатні виплекати цю єдність? Вочевидь, наших сил недостатньо, щоб відбудувати те, що нам вдалося власними силами зруйнувати. Ми дедалі частіше усвідомлюємо, що омріяна єдність — це дар Божий. Тож невже Бог не хоче нам цього дару вділити? Така теза суперечила б усьому, що відомо про Нього з Євангелія. А може, це ми просто не вміємо або не готові прийняти цей дар?

Поза сумнівом, найпростіша прагматична відповідь (яка, втім, украй рідко — якщо взагалі — лунає прямо) буде такою: у нас достатньо клопотів у власних спільнотах, тож нам бракує сил, щоб серйозно взятися за пошуки єдності з іншими. Якщо часом навіть у межах однієї Церкви ми не здатні знайти спільну мову (тут можна було б навести кілька більш або менш відомих випадків), то що вже казати про інших!

Та що, як такий підхід перевертає проблему з ніг на голову? Що, як ми не можемо розв'язати проблеми власних спільнот якраз через брак прагнення до єдності з іншими християнськими Церквами? Можливо, саме зусилля, спрямовані на відновлення єдності Церкви, допоможуть розв'язати болючі проблеми всередині християнських конфесій? Адже втрата єдності послабила всіх. Уже сама постанова стати на шлях відновлення єдності може допомогти кожній окремій спільноті розділеного християнства. Але хтось має зробити перший крок. І цей хтось — це я, тобто кожен християнин. Не чекаючи на інших, не озираючись на тих, хто стоїть вище за мене, не даючи себе звести страхом, що інші сприймуть мою ініціативу як знак слабкості й намагатимуться скористатися нею, аби схилити мене до поступок, на які я не готовий. Уже багато доброго сталося на цьому шляху, ще більше може й мусить статися.

Якщо Церква — це тіло Христове, то, незважаючи на поділи, уже існує певен рівень єдності. Тіло живе тільки тоді, коли воно ціле, а було б абсурдом вважати, що тіло Христа — мертве.

Іноді здається, що прагнення єдності сильніше серед звичайних вірян, які щодня живуть поруч із християнами інших конфесій, ніж серед представників ієрархії чи осіб, наділених певною спільотною відповідальністю. Це прагнення, однак, виявляється по-різному. Доволі поширена його форма полягає в переконанні, що, по суті, відмінності між нами не такі вже й великі, тож чому б нам не молитися разом і не жити разом. Іноді вона вироджується в майже індиферентизм: не важать догмати, важить добре й чесне життя. Це наївний підхід, бо те, як я живу, залежить від того, як і в що я вірю. Реакції ієрархії на не надто розумні висловлювання також бувають не зовсім виваженими і часом звучить як відлуння євангельських слів: «Та проклятий той народ, що закону не знає» (Йн 7, 49), — проте, можливо, варто бути уважнішими. Ідеться-бо не про врахування нерозсудливих голосів невігласів, а про серйозне ставлення до фундаментальної інтуїції Божого Люду, який прагне єдності.

Трапляються й розважливіші (і засвідчені теологічною рефлексією) формулювання інтуїції, що розділені християни становлять — попри все — одну Церкву. Не пригадую, хто перший висловив цю думку, але вона важлива: якщо Церква — це тіло Христове, то, незважаючи на поділи, уже існує певен рівень єдності. Тіло живе тільки тоді, коли воно ціле, а було б абсурдом вважати, що тіло Христа — мертве.

Наші слабкості та — що там і казати — просто гріхи призводять до поділів та їх посилення. Усвідомлюючи це, втім, не можна нехтувати тим добрим, що вже відбувається.

Теологічний діалог безумовно важливий. Він дає надію на подолання суперечностей, показуючи, що непорозуміння й конфлікти минулого не обов'язково виникали з відмінностей у вірі — їхнім джерелом часто були невміння вести діалог, прагнення підкреслити свою владу чи політичний вплив. Проблема, однак, полягає в тому, що про плоди богословського діалогу й порозуміння, яких іноді досягають із великими труднощами, знають тільки спеціалісти, хоча про них варто голосно говорити з амвона. Адже вони могли б слугувати поживаленню взаємної цікавості, яка полягає не лише в пошуку відмінностей, а й у відкритті багатства християнської традиції в її різноманітті.

Існує також чимало ініціатив, які мають на меті спільну допомогу нужденним, тобто своєрідний екуменізм дияконії чи служіння. Вони також показують: неправда, що ми не здатні порозумітися, навіть якщо часом у межах однієї Церкви складно працювати в цій сфері.

Ніщо, втім, не замінить дуже очевидної, але часто складної для втілення спонуки з Павлового послання: «Радуйтеся з тими, що радуються; плачте з тими, що плачуть» (Рим 12, 15). Жан-Філіп Калам, швейцарський пастир із Невшателя, у «Десяти заповідях екуменічного підходу в Церкві» сформулював це так: «Радій щасливим подіям в іншій Церкві так, ніби ти бачиш їх у власній. [...] Трагічні й нещасні трапунки в іншій Церкві неси в молитвах і в серці так, ніби вони сталися в Церкві, членом якої ти є».

Єдність християн — це водночас дар і завдання. Тиждень молитов за єдність християн має нам про це нагадувати, а не бути лише одним, винятковим тижнем на рік, коли ми повертаємося до думки, що поділ християнства — це трагедія, що ускладнює світові віру в Добру Новину.

ЗДІСЛАВ ШМАНЬДА

30 СІЧНЯ 2026

Warning: count(): Parameter must be an array or an object that implements Countable in **/home/kairosbo/verbum.com.ua/www/wp-includes/post-template.php** on line **284**